

SERIE „GROENE BOEKJES”
ONDER REDACTIE VAN H.W.S.

DE DOCHTER
VAN DEN SOCIALIST

DOOR

P. A. SPARENBURG Jr.

G.F. CALLENBACH NIJKERK

DE DOCHTER VAN DEN SOCIALIST

DOOR

P. A. SPARENBURG Jr.

NIJKERK — G. F. CALLENBACH
1913

HOOFDSTUK I.

Een vergadering.

In lange, grillige slierten trok, wanneer de deur openging, de dichte tabaksrook door de gewezen bovenkamer en alcoof van de herberg „De roode Ster”, sinds eenigen tijd in gebruik als „vergaderzaal”. Een roezige drukte heerschte in het door een tweetal petroleumlampen flauw verlichte en door tabaksrook bedompte zaaltje, waarin bijna het geheele personeel van de sigarenfabriek „De rookende Moriaan” was samengekomen om hun belangen met elkander te bespreken. Onophoudelijk waren de tongen der mannen in beweging en nu en dan mengde een vrouwenstem zich mede in het gesprek, dat aan de „officiële” samenkomst gemoedelijk voorafging.

Eenige krachtige tikken met den voorzittershamer op een tafeltje waren het sein tot beginnen. Allengs werd het stiller; de stemmen rumoerden hier en daar nog wat na, eenige stoelen werden nog verschoven, tot eindelijk een drukkende stilte heerschte onder de aanwezigen, die verlangend waren te hooren naar hetgeen gedaan moest worden tot verbetering van hun maatschappelijke positie.

Met belangstelling luisterden allen naar den voorzitter, die met een kort ifleidend woord de vergadering opende en daarna den wensch uitsprak, dat in deze samenkomst besloten zou worden om den strijd aan te binden tegen het kapitaal, waarna hij het woord gaf aan den spreker voor dezen avond.

Nieuwsgierig zagen de mannen en vrouwen nu op naar hun „medebroeder” en „medestrijder” tegen het kapitalisme, den sigarenmaker Holmes. Met krachtige welsprekendheid liet hij zijn woorden neerbeuken op de „verrotte maatschappij” met haar „uitbuitend kapitalisme”, die door eigen schuld nu ten doode was gedoemd. Woorden, vol van leven en bezieling, getuigende van een krachtig geloof in een nieuwe Toekomst, tot stand gebracht door de arbeiderspartij, trachtten het fundament der huidige maatschappij van zijn plaats te lichten en het scheen wel alsof het niet lang meer zou duren of hun hoop was werkelijkheid geworden.

Zóó werd de nieuwe Toekomst voorgesteld aan de mannen met de bleeke fabrieksgezichten, die getuigden van arbeid in de werkplaatsen, benauwend en ongezond door het prikkelende stof der tabak; aan het tiental vrouwen, dat mede was opgegaan naar deze vergadering.

Het lijden van elk hunner afzonderlijk en van allen te zamen werd geweten aan de maatschappij, waarin heerschten het recht en de willekeur van den sterkste. Gewis, ze hadden genoeg geleden; ze hadden het gewillig en geduldig gedragen, omdat ze wisten, dat het altijd zóó was geweest en-meenden dat het altijd zoo wel blijven zou!

Doch nu nu werd hun het licht geopenbaard

van een nieuwe Toekomst, waarin metterdaad zou wezen „Vrede op aarde!”, niet de vrede, dien de Christenen predikten, maar een vrede, door het schoone „één voor allen en allen voor één” tot stand gebracht.

Om dien vrede te verkrijgen werden zij nu opgeroepen ten strijde tegen de „verrotte maatschappij”, tegen de „uitbuiting van het kapitalisme”! Door eendrachtige samenwerking zou komen die nieuwe en heerlijke Toekomst, die nieuwe Maatschappij, waarin allen zouden leven van de opbrengst, door hun handen voortgebracht en waarvan ieder behoorlijk het zijne zou ontvangen.

Geruimen tijd ging de revolutionnair achter het kleine tafeltje op deze wijze voort en zijn giftige woorden drongen diep in de harten zijner hoorders door. Zie . . . dat was nu eerst de juiste beschouwing, dat was de weg, langs welken zij allen moesten gaan; dan zouden worden weggevaagd alle zorgen, die *nu* hen bezwaarden en in gedachten voelden zij zich reeds bevrijd van het zware slavenjuk, dat hun *nu* was opgelegd.

De pijpen en sigaren waren reeds lang uitgegaan; vergeten waren de tijd en plaats, wáár men zich bevond: in heerlijke gedachten verzonken, vertoefde men reeds in het geluksland, voorgespiegeld door hun „medebroeder” in den strijd.

Een oogenblik bleef het nog stil, toen de spreker zijn rede afbrak om eenige minuten rust te nemen. Doch daarna klonken krachtige bijvalsbetuigingen in het rond. Voetgetrappel en handgeklap, hier en daar een krachtig woord van een „verdruchte” waren het bewijs, dat het gesprokene weerklink had gevonden

in de harten der proletariërs, die, door den nood gedwongen, hun krachten ten dienste moesten stellen van het kapitalisme, dat hen zoo schandelijk uitbuitte.

Na een korte pauze ging de spreker voort: „Gij weet, hoe wij allen, zoowel mannen als vrouwen, ja zelfs onze kinderen, ons in onze zoogenaamde vrije uren tot laat in den avond moeten afmatten met het eentonige en geestdoodende tabaksstrippen ¹⁾. Wij, mannen, in de kracht van ons leven en gij, vrouwen, wier gezin al uw tijd in beslag moest nemen, moeten voor enkele centen per uur dit eentonige werk verrichten. Het uitbuitend kapitalisme maakt gebruik van onze armoede, waardoor wij gedwongen worden het alle beschikbare krachten, zelfs die van onze jeugdige kinderen, ten dienste te stellen. Dat gaat zoo niet langer; daar moet verandering in komen. Is het niet langs den middellijken weg, dan maar door middel van een staking!”

Bij de laatste woorden brak een storm van toejuichingen los! Hoewel er enkelen waren, die voor dit laatste middel terugdeinsden, met het oog op hun huisgezin, betuigde het meerendeel der aanwezigen, medegesleept door de woorden van den revolutionairen leider, hun instemming met de voorgestelde wijze van handelen. Rumoerige en verwarde kreten klonken nu door elkander. Daar verhief zich plotseling

¹⁾ Het tabaksstrippen bestaat in het openhalen van het blad, den steel er uit halen, waarna het blad gebruikt wordt voor het binnenwerk van de sigaar en den naam krijgt van binnengoed. Op de sigarenfabrieken in de steden gebruikt men voor dit werk jongens van twaalf of dertien jaar, „stripjongens” geheeten, doch ten plattelande moeten de sigarenmakers dit werk zelf doen of in het late avonduur dat laten doen door hun huisgenooten.

een jonge man van zijn stoel, sprong op een tafeltje in zijn nabijheid en met breed armgezwaai zette hij in met een bij allen welbekend lied. Hierdoor aangevuurd zongen anderen nu ook mede en weldra klonk door het zaaltje de door ruwe mannen- en schelle vrouwenstemmen aangeheven socialistenmarsch, het strijdlid der proletariërs!

Holmes had zijn doel bereikt. Algemeene loonsverhooging zou worden geëischt en, werd deze niet toegestaan, dan zou overgegaan worden tot staking. Wat niet buigen wilde, moest maar breken. De onderlinge kas was toereikend om de staking eenige weken uit te houden; bovendien zou men kunnen trachten geld in te zamelen tot steun voor de stakers, indien het althans zoover zou moeten komen.

Geruimen tijd werd nog met elkander gesproken over de wijze, waarop de loonsverhooging zou worden aangevraagd; eindelijk scheen men tot een besluit te zijn gekomen: een commissie, met Holmes aan het hoofd, zou den directeur der fabriek een onderhoud vragen en daarin de gewenschte loonsverhooging ter sprake brengen.

De vergadering was nu afgelopen en onder het zingen van den socialistenmarsch — die in zich kracht genoeg scheen te hebben hen te steunen in den strijd — verlieten allen nu het benauwde zaaltje van „De roode Ster” om hun woning op te zoeken, terwijl de heeren van de „kmissie” vooraf in een onderling gesprek nog wat moed hadden gezocht voor het te vragen onderhoud.

HOOFDSTUK II.

Tweeërlei standpunt.

Het was laat in den avond, toen Holmes, vermoeid van de inspannende spreekbeurt, zijn huis binnentrad. In zichzelf was hij toch niet erg gerust omtrent het verloop der dingen. Medegesleept door zijn woorden, had hij dingen gesproken, welke eigenlijk niet moesten worden gehoord. En vooral het voorstel van een staking, die straks zou moeten uitbreken, indien de arbeiders hun zin niet kregen, woog hem zeer zwaar op het hart.

Maar . . . de zaak stond er eenmaal zoo voor. 't Ging niet langer om voor een hongerloontje te werken.

Zijn wrevelige stemming kwam weer boven en zijn ongerustheid omtrent de dingen, die straks zouden moeten geschieden, begon langzamerhand te wijken. Neen — peinsde hij verder — de arbeiders stonden in hun recht; 't ging zoo niet langer . . . Loonsverhooging moesten zij hebben en, ging het niet goedschiks, dan maar kwaadschiks.

Zóó was hij in gedachten voortgelopen en na een kwartiertje zijn woning genaderd. De voordeur stond een weinig open en daardoor vernam zijn oor het geluid van de stem zijner dochter, die in een der ziekenhuizen in de naastbijzijnde stad verpleegster was en nu eenige dagen met vacantie in het ouderlijk huis vertoefde.

Een oogenblik bleef Holmes luisteren naar zijn dochter, die haar moeder voorlas: „De Heere is mijn Herder: mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren. Hij verkwikt mijn ziel. Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid om Zijns Naams wil. Al ging ik ook in een dal der schaduwe des doods, ik zou geen kwaad vreezen, want Gij zijt met mij, Uw stok en Uw staf die vertroosten mij”

Onwillekeurig bleef Holmes staan luisteren naar de klankvolle stem zijner dochter Gretha, die haar moeder voorlas uit het Boek, waarmede hij altijd had gespot. „De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken!” Hoè kon iemand dat nu getuigen bij àl de ellende, die rondom heerscht. Indien niet werd zorg gedragen, dat de vrije avonduren werden productief gemaakt met het geestdoodende tabakswerk, dan kon je je maag wel aan den kapstok hangen!

Neen *niet* door te gelooven wat er in den Bijbel staat geschreven en maar kalm de dingen af te wachten, die er gebeuren en nõg moeten geschieden, zou je staande blijven in den strijd, alleen eendrachtige samenwerking tot verbetering der thans heerschende toestanden zou het leven doen worden een begeerlijk goed.

Doch als een protest tegen zijn gedachtengang klonken de woorden hem nu tegen: „Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al de dagen mijns levens en ik zal in het Huis des Heeren blijven in lengte van dagen”

Wrevelig trad Holmes nu de kamer binnen; zijn

brommerig „Goeien avond samen” werd door beiden met een vriendelijken groet beantwoord, waarna Gretha lachend vroeg: „Wel, vadertje, wat is er aan de hand?”

„Niets!” was het korte antwoord.

„Dat is al heel weinig om daarover in een slechte bui te zijn,” hernam Gretha schertsend. „Misschien is er wèl wat gebeurd, waarover u niet erg tevreden bent!”

Gretha wist precies, wèlken toon zij moest aanslaan, om haar vader uit te hooren. Holmes was daartegen minder bestand, zoodat hij eenige oogenblikken later dan ook tot haar zeide: „Wij hebben van avond vergadering gehad. Morgen zullen we den directeur om loonsverhooging vragen!”

„Zoo!” zeide nu zijn vrouw. „En als hij die niet geven wil?”

„Dan verder niets,” gaf Holmes ontwijkend ten antwoord, daar hij het juiste voornemen niet durfde zeggen.

„Dát kan ik zoo maar niet gelooven, vader!” zeide nu Gretha. „De werklieden zullen het er dan maar zóó niet bij laten.”

„Nou, misschien staken ze dan wel!” zeide haar vader, zich voorzichtig uitdrukkende.

„Ik hoop maar, vader, dat dát niet zal plaats hebben, want een staking brengt niets anders dan ellende teweeg.”

„Praatjes,” bromde Holmes, „wij zijn in ons recht.”

„Dus je doet dan mede aan die staking?” vroeg vrouw Holmes op angstigen toon.

„Wel mogelijk,” was het onverschillige antwoord.

„Wanneer de arbeiders zich wat meer inlieten met des Heeren Woord,” zeide zijn vrouw daarop, „dan

zouden ze beseffen, dat er toch wat meer noodig is dan wat wij voor dit leven behoeven”

„Och, vrouw, schei daarover maar uit!” viel Holmes haar brommerig in de rede. „De Bijbel is te oud voor den tegenwoordigen tijd. Hij deugt daar eenvoudig niet meer voor — gesteld dat hij nog ergens voor gedeugd heeft. Het socialisme is de verlossing der menschheid en de triomf over de geldmacht. Door het socialisme zal komen de gouden eeuw, de nieuwe Toekomst, want niemand zal dan verdrukker zijn en niemand de verdrukte; geen mensch zal dan meer zijn de rijke of de arme, die niets bezit dan zijn beide handen, waarvoor hij werk levert, dat veel te slecht wordt betaald; niemand zal dan kunnen uitgeven en geld wegsnijten waar anderen gebrek lijden. Het socialisme is óns Evangelie, het Evangelie van ons volk, het Evangelie van den arbeid. En eens zal de tijd aanbreken, waarop wij, socialisten, zullen beschouwd worden als de weldoeners der menschheid, die met moed en volharding den strijd hebben gestreden tegen het kapitaal!”

Meer en meer had Holmes zich opgewonden en met vurige welsprekendheid trachtte hij bij vrouw en dochter de overtuiging ingang te doen vinden, dat alleen het socialisme den mensch het geluk aanbrengt.

„Wat baat het een mensch, zoo hij de geheele wereld gewint en lijdt schade zijner ziele?”

Met kalmen ernst sprak Gretha deze woorden van den Heiland uit en haar geheele houding bewees, dat zij voor haar zelve ten volle den ernst van deze vraag beseffe.

„Och wat, Gretha,” zeide haar vader, zich nu, na

zich van jas en pet ontdaan te hebben, in zijn stoel zettende en de koffie uitdrinkende, welke zijn vrouw hem had ingeschonken, „dat is altijd jelui stopwoord! Dat is domperspolitiek! Gelooven aan dingen, die je niet ziet en die alleen maar worden voorgespiegeld. Het geloof heeft geen kracht voor de maatschappij om haar tevreden te stellen met een ongekende of ingebeelde toekomst. Het geloof zegt, dat ons een eeuwig leven wacht, maar op welken grond? We *weten* niets. We *weten* niet of er een hemel is of een hel. Stil gelooven in wat de Bijbel zegt en intusschen de dingen maar kalm hun gang laten gaan . . . een prachtig idee! De sterkeren, de bezittende klasse, worden aldoor maar sterker en krachtiger en wij, proletariërs, de zwakken, die niets bezitten, gaan ten onder. Dat is onrecht!”

Met bleek gelaat had Gretha, evenals haar moeder, de woorden aangehoord. Plotseling sloeg zij een groot gedeelte van den Bijbel om en, als een protest tegen de godslasterlijke taal van haar vader, klonk het lied van het waarachtig geloofsvertrouwen uit haar mond:

„Het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet . . .”

Lieflijk klonken de woorden uit Paulus' zendbrief door het stille vertrek. Vrouw Holmes luisterde eerbiedig naar hetgeen haar dochter voorlas uit het Boek, hetwelk ook voor haar was een lamp voor den voet en een licht voor het pad. Terwille van zijn dochter luisterde ook Holmes, terwijl deze verder las: „Want hij verwachtte de stad, die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is.”

Zie, dät was het geheim van het krachtig geloof. Holmes verwachtte het geluk, het waarachtig geluk voor dit leven van het socialisme, hetwelk hem zou verlossen van het slavenjuk, hem door de maatschappij opgelegd, doch zijn vrouw en dochter geloofden, evenals zoovele anderen, die in dit geloof gestorven waren, dat zij slechts gasten en vreemdelingen waren op deze aarde, en de zekerheid, dat zij eenmaal zouden ingaan in de Stad, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is, schonk haar reeds nu het grootste geluk.

„Want die zulke dingen zeggen,” hoorde hij Gretha verder lezen, „betoonen klaarlijk, dat zij een vaderland zoeken. En indien zij aan dät vaderland gedacht hadden, van hetwelk zij uitgegaan waren, zij zouden tijd gehad hebben weder te keeren. Maar *nu* zijn zij begeerig naar een beter, dat is, naar het hemelsche. Daarom schaamt zich God hunner niet om hun God genaamd te worden, want Hij had hun een stad bereid.”

„Ziet ge, vader,” zeide nu Gretha tot Holmes, toen zij had geëindigd met lezen, „dat is *nu* reeds de vrucht van ons geloof. God schaamt zich onzer niet. Daarom zijn wij veilig bij Hem, in alle omstandigheden. God verlaat de Zijnen niet, Hij zorgt voor hen. Dit alleen is de voorwaarde, dat wij in Hem moeten gelooven en àl onze zorgen op Hem moeten werpen. Onze Heere Jezus Christus, des Vaders Zoon, die Zijn eigen leven heeft gesteld om ons te verlossen van de zonde, heeft zoo roerend schoon gezegd: „Komt herwaarts tot Mij allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.” God geeft ons rust na den arbeid, rust na allen strijd des levens, indien wij tot Hem onze toevlucht nemen. Maar het socialisme,

vader, waarvan u en anderen zooveel schons verwachten, geeft geen rust, maar maakt 's levens strijd nog zwaarder en moeilijker. De beloften, die het socialisme geeft, zullen nimmer vervuld worden en wat het voorspiegelt, zal blijken een droombeeld te zijn."

"Maar wie heeft het leven dan tot een strijd gemaakt? Wij soms?" vroeg Holmes daarna.

"De zonde, vader, niets anders. De zonde heeft een breuk gemaakt tusschen God en de menschen. Wel is die breuk hersteld door de komst van den Heere Jezus op aarde en Zijn lijden en sterven aan het kruis op Golgotha, maar er zijn er helaas zooveelen, die niet eens in een God gelooven, laat staan er geloof aan hechten, dat Jezus tot een verzoening voor onze zonden gestorven is. Daarom zoeken zij bevrediging in dingen, die nimmer den waren vrede kunnen aanbrengen."

Met gloed van overtuiging had Gretha gesproken. Zij zocht de kracht bij Hem, die door Zijn Geest de Zijnen staande houdt in allen strijd . . . Holmes zocht zijn kracht in hol-klinkende woorden, steun zoekende bij het socialisme . . . Gretha verwachtte het waarachtig geluk na dit leven in de Stad, die niet met handen is gemaakt . . . Holmes zocht zijn geluk hier op aarde en kón daarom niet tevreden zijn.

"Dus volgens jelui," zeide Holmes na eenige oogenblikken, "zou je maar moeten blijven berusten in een hongerloontje en . . ."

"Dat behoeft niet, vader," viel Gretha in; "ook in den Bijbel staat, dat een arbeider zijn loon waard is. Maar het komt er alleen maar op aan, op welke wijze men tracht zijn maatschappelijke positie te verbeteren.

Een staking is volgens des Heeren Woord *niet* het aangewezen middel om tot dat doel te geraken."

"En wanneer de directeur morgen weigert een loonsverhooging toe te staan, wat dan?"

"Dàn eenvoudig voorloopig daarin berusten, om ter gelegener tijd een nieuw verzoek in te dienen."

"Op die manier kan je wel wachten op wat meer loon totdat je een half ons weegt," zeide Holmes, zijn schouders ophalend. "Ondertusschen worden de anderen steeds machtiger, doordat zij de vruchten plukken van onzen arbeid."

"Daarvan zullen ook zij eenmaal verantwoording aan God moeten geven," was Gretha's antwoord. "God zal ieder werk in het gericht brengen, hetzij goed of hetzij kwaad. Laten de arbeiders eerst maar beginnen met op behoorlijke wijze hun verlangen kenbaar te maken, doch in geen geval trachten hun doel te bereiken door geweld. Het allervoornaamste is ook voor hen: „Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid en àl deze dingen zullen u worden toegeworpen." God eischt van ons allereerst een oprecht en waarachtig geloof in Hem als de Bron van alle goeds. Van Hem komen alle dingen, want Hij zorgt voor ons. Daarom heeft de Heere Jezus Zelf gezegd: „Zijt niet bezorgd voor uw leven, wàt gij eten en wàt gij drinken zult, noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam dan de kleeding? Aanziet de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien noch maaien, noch verzamelen in de schuren en uw hemelsche Vader voedt nochtans dezelve. Gaat *gij* dezen niet veel meer te boven?" Wanneer

deze woorden weerklank vinden in onze harten, dan behoeven wij niet bezorgd te zijn op welke wijze het leven draaglijker en minder zorgelijk gemaakt kan worden en kunnen wij vanzelf mede instemmen met het lied :

Ik hef tot U, die in den hemel zit,
 Mijn oogen op en bid.
 Gelijk een knecht ziet op de hand zijns heeren
 Om nooddrufft te begeeren;
 En 't oog der maagd is op haar vrouw geslagen
 Om hulp en gunst te vragen,
 Zoo slaan *wij* 't oog op onzen Heer, tot Hij
 Ook ons genadig zij.

Holmes kon niet ontkennen, dat in Gretha's woorden meer kracht schuilde dan in de rede, welke hij dien avond had uitgesproken in het zaaltje van „De roode Ster”. Doch hij wilde zich toch niet gewonnen geven. Zijn kameraden zouden hem uitlachen als hij — de leider der beweging — zwichtte voor de woorden zijner dochter, zich boog voor het Woord Gods.

Daarom zeide hij na eenige oogenblikken tot zijn vrouw, die al dien tijd aandachtig had zitten luisteren: „Komt, het wordt tijd om te gaan slapen.”

Binnen een half uur was het geheel stil in Holmes' woning; doch, terwijl hij zelf nog geruimen tijd lag te peinzen hoè het verzoek om loonsverhooging aan den directeur in te kleeden, bad Gretha vurig tot God, om haar vader op dezen dwaalweg tot staan te brengen.

HOOFDSTUK III.

Het onderhoud.

Den volgenden dag verzocht de commissie, den vorigen avond in „De roode Ster” benoemd, den directeur der sigarenfabriek „De rookende Moriaan” een onderhoud. Holmes, als leider der partij, voerde het woord, terwijl de overige leden van de commissie nu en dan met een hoofdknikken de woorden van hun makker bevestigden.

„Wij zijn zoo vrij u een oogenblik te storen, mijnheer,” begon Holmes, nadat op een wenk van den directeur de afgevaardigden zich hadden nedergezet. „Het zal u niet onbekend zijn,” vervolgde hij, ten deele ontwapend door de welwillendheid, waarmede hun patroon hen behandelde, „dat onze maatschappelijke toestand nogal wat te wenschen overlaat. Het is een dure tijd tegenwoordig, zoodat we met ons weekloon slechts met groote moeite kunnen rondkomen. In onzen vrijen tijd trachten wij nog zooveel mogelijk bij te verdienen door het tabaksstrippen, zelfs onze kinderen moeten hieraan medehelpen. En toch kan onze arbeid ons nog geen behoorlijk bestaan verzekeren. Daarom verzoeken wij u, mede namens de arbeiders der fabriek, bij onze partij georganiseerd, ons loon te verhoogen met twintig procent.”

Een oogenblik bleef het stil in het kantoor. Toen antwoordde de directeur: „Ik vrees, Holmes, dat ik niet aan uw verzoek zal kunnen voldoen. De markt is overvoerd, zoodat de afzet onzer fabriek lang niet

zoo groot is als vroeger. Daarop heeft ook de door u genoemde dure tijd zijn invloed. Een groot gedeelte van het rookend publiek stelt zich met een minderwaardige kwaliteit tevreden. Door de grootere hoeveelheid goedkoopere sigaren, welke wekelijks weggaat, blijven de duurere soorten in het magazijn liggen, waardoor de fabriek vanzelf in die afdeeling tamelijk groote schade lijdt, die lang niet gedekt wordt door den grooteren omzet van de mindere soorten. Als gevolg daarvan moet ook de fabriek de tering naar de nering zetten, al kan ze over nòg zulk een groot bedrijfskapitaal beschikken. Daarom is het mij onmogelijk, om thans de gevraagde loonsverhooging te geven. Ik had dit dadelijk wel kunnen zeggen, zonder er iets meer bij te voegen, doch ik meende beter te doen om u mede te deelen op wèlken grond mijn weigering berust. En meer heb ik daaraan niet toe te voegen."

Deze laatste mededeeling liet aan duidelijkheid niets te wenschen over. Een der afgevaardigden meende nu echter een woordje te moeten meespreken en zeide daarom: „Zooals u waarschijnlijk wel weet, mijnheer — Holmes heeft het u zooeven nog gezegd — moeten zelfs onze kinderen medewerken om wat te verdienen. Daar hebt u bijvoorbeeld mijn dochter van zeventien jaar. Reeds als jong meisje kwam zij op de fabriek. Van nuttige dingen leeren komt niet veel, want, wanneer zij den geheelen dag aan het werk is geweest, dan mag ze wel een kleine ontspanning hebben en eenige uren in de buitenlucht vertoeven."

„Daartegen heb ik niets in te brengen, Van Dijk," zeide de directeur tot dezen, wiens mededeeling, goed

beschouwd, in geen enkel verband stond met het doel, waarvoor de commissie hier was gekomen. „Ik kwam je dochter gisterenavond nog tegen, toen ik huiswaarts keerde. Doch weet je, wàt mij toen opviel?”

Van Dijk zag zijn patroon vragend aan, zoodat deze vervolgde: „Haar kleeding leek mij te zwierig. Ik zal niet zeggen, dat deze bijzonder kostbaar was, want daar zag de japon, die zij droeg, nu niet naar uit. Maar, al was deze van goedkoope stof, het viel mij dadelijk op, dat haar kleeding zóó gemaakt was, dat het ieders aandacht moest trekken. En daarin, vrienden, gij moogt het mij toestemmen of niet, schuilt een van de oorzaken, waarom de arbeiders het in den regel niet erg breed hebben. Mooie hoeden en opzichtige kleeding trekken dadelijk de aandacht der jonge en onnadenkende arbeiders en dit heeft veelal een onberaden huwelijk tot gevolg. Reeds van het begin af zit men tot over de ooren in de schuld, terwijl de vrouw er in het geheel geen begrip van heeft hoe een huishouding moet bestuurd worden. Hoe kan dit ook? De gelegenheid, die zij hebben, om zich die kundigheden eigen te maken, die haar later in een huisgezin van zoo groot nut zouden kunnen zijn, laten zij voorbijgaan, omdat zij er niet den minsten lust toe gevoelen iets nuttigs te leeren. Laatst hadden eenige dames in het dorp zich beschikbaar gesteld om de meisjes der fabriek eenige uren in de week kosteloos onderricht te geven in naaien en breiën, doch niemand der talrijke meisjes, die hier werkzaam zijn, had daarin lust. Nu begrijpt gij zelf wel, dat zulke meisjes, die haar vrijen tijd liever gebruiken om langs de straat te loopen, later als huisvrouw en

huismoeder weinig te beteekenen hebben. Ze zijn niet in staat het goed heel te houden en het gevolg daarvan is, dat, willen ze met geen gescheurde kleederen loopen, er steeds maar nieuwe gekocht worden, zonder dat zij het hiervoor benoodigde geld bezitten.

Wanneer hun kinderen vijf of zes jaar oud zijn," vervolgde de directeur, die met den plaatselijken toestand volkomen op de hoogte scheen te zijn, „dan moeten zij ook al medewerken. Zoo is mij bekend, dat in een gezin de drie jongens, acht, negen en elf jaar oud, in de Kerstvacantie negen uur per dag stripwerk moesten verrichten. Die arme jongens! Leeren kunnen zij niet op school, want ze zitten half versuft in de banken, terwijl ook hun gezondheid er zeer onder lijdt. Ik vind het van die ouders meer dan onverantwoordelijk.

Om de arbeiders ter wille te zijn, heb ik er inder tijd in toegestemd, dat zij tabak medenamen naar huis, om die in hun vrijen tijd te strippen. Doch wanneer ik alles, wat ik u mededeelde, in aanmerking neem, zou ik heel gaarne willen, die toestemming niet te hebben gegeven. De meening, dat de inkomsten belangrijk zouden verminderen, indien er thuis geen tabak meer gestript werd, vind ik zeer overdreven. Doch, zooals gezegd, Holmes," zoo wendde hij zich nu weder tot dezen, „ik kan thans onmogelijk uw verzoek inwilligen."

Gedurende deze mededeelingen had Holmes meermalen zijn lippen bewogen als wilde hij zijn patroon in de rede vallen. Welk een onverwachte wending had de zaak *nu* genomen! Alles de schuld van dien Van Dijk! Zijn onnoodige bemoeiing was daarvan de

oorzaak! Wát deed hij zich ook in het gesprek te mengen!

„U moet niet vergeten, mijnheer,” zeide hij eindelijk, „dat wij, arbeiders, door ònze werkkrachten de fabriek tot bloei brengen en steeds voor de winst zorgen!”

„Zoo, zoo!” riep nu de heer Jacobs verwonderd uit. „Waait de wind uit dien hoek? Moet ik die mededeeling soms als een soort aanmaning beschouwen om tòch aan het verzoek der arbeiders te voldoen?”

„Zoo u wilt, mijnheer,” gaf Holmes wrevelig ten antwoord.

„Stemmen de andere afgevaardigden in met hetgeen Holmes zoeven uitsprak?” vroeg de directeur nu aan de overige commissieleden.

Een oogenblik heerschte een diep stilzwijgen in het vertrek, totdat Van Dijk eindelijk zeide: „Ja, ziet u, mijnheer, Holmes heeft wel gelijk en”

„Laten wij elkander goed begrijpen,” viel de heer Jacobs hem in de rede. „Ik veronderstel, dat de arbeiders meenen, dat de groei en de bloei van onze fabriek en de winst, die zij oplevert, aan de arbeiders is te danken. Is het niet zoo?”

„Zoo is het!” zeide Holmes daarop kortaf.

„Nu, dan wil ik u wel zeggen, dat gij grootelijks dwaalt. De arbeiders hebben voor het werk, dat zij leverden, behoorlijk en op tijd hun loon gekregen. Dat zij niet zóóveel ontvangen hebben, dat een verzoek om loonsverhooving achterwege kon blijven, is alleen te wijten aan de tijdsomstandigheden, niet aan het bestuur der fabriek. En daarom wil ik nu kort zijn en nogmaals zeggen, dat aan uw verzoek om loonsverhooving geen gevolg kan worden gegeven,

terwijl ik in uw eigen belang aan deze mededeeling nog de waarschuwing wil toevoegen, dat geen der arbeiders het moet wagen om door het een of ander onwettig middel tot het beoogde doel te geraken. Verder heb ik er niets aan toe te voegen."

De heer Jacobs stond op en gaf daardoor te kennen, dat het onderhoud was geëindigd. Holmes met de overige leden van de commissie stond nu ook op, waarna de afgevaardigden met een stijven groet het kantoor verlieten, in het bewustzijn, dat hun verzoek om loonsverhooging onvoorwaardelijk van de hand was gewezen.

HOOFDSTUK IV.

Een laatste protest.

„Brr! wàt een weertje!" riepen eenige arbeiders der sigarenfabriek elkander toe, toen zij zich eenige weken later 's avonds door de dorpsstraat voortspoedden naar „De roode Ster" om de alles beslissende vergadering bij te wonen.

Nu, die uitroep was hun niet kwalijk te nemen. Het was een ware sneeuwjacht. De wind huilde en gierde door de straten, schoot dan plotseling met een nijldigen ruk om een hoek en joeg de sneeuw verblindend in het aangezicht.

Behoedzaam liepen de arbeiders voort, met opgetrokken schouders, het hoofd diep in de kraag hunner

jassen gedoken, de handen in de breede jaszakken.

Met een zucht van verlichting traden zij eindelijk „De roode Ster” binnen en bestegen de trap naar de vergaderzaal. Daar waren reeds verscheidene andere arbeiders met hun vrouwen, wier jassen en mantels uitdopen op den door klompen en schoenen bevuilden vloer.

Grillig slierde de tabaksrook uit de pijpen en dreef, nu wat sneller, dan weder wat langzamer, weg in de richting van de open- en dichtgaande deur. Vooraan in de zaal stond Holmes met een der Bestuursleden te praten. In hem was het dor en doodsch, terwijl hij zich gedrukt voelde door de dingen, die te komen stonden. Als woordvoerder der partij diende hij zich toch staande te houden in den aangevangen strijd, trots alle persoonlijke neigingen en inzinkingen. Indien de *leider* der beweging zich zwak ging gevoelen, zóó, dat het toescheen of hij er „het bijltje bij zou neerleggen”, dan zou wellicht de geheele partij te niet gaan en uiteenspatten, tot vreugde van het machtige kapitaal!

Doch nu, bij het zien van die talrijke arbeiders, vergezeld door hun vrouwen en dochters, die allen, na vermoeiende en zware dagtaak, weer en wind trotseerende, gekomen waren om hem te hooren en daarna te besluiten, gevoelde hij den ouden strijdlust tegen de „uitbuitende maatschappij” weder opkomen. Allengs werd hij opgewekter; hij gevoelde, hoe zijn moed weder terugkwam, en de overtuiging werd al sterker, dat de arbeiders in hun recht stonden en niets, letterlijk niets indruischte tegen het doordrijven van het in de vorige week voorgestelde middel: de staking!

De „zaal” was nu geheel gevuld; meerderen schenen

niet te zullen komen, zoodat het Bestuur besloot om te beginnen. Eenige tikken met den voorzittershamer deden de onderlinge gesprekken ophouden, de plaatsen werden ingenomen, waarna de voorzitter na een kort welkomstwoord, waarin hij de aanwezigen dankte voor hun trouwe opkomst, het woord gaf aan Holmes, den leider der beweging.

„Vrienden!” begon deze, „zooals ge weet heeft het onderhoud, dat de afgevaardigden met den directeur hebben gehad, niet het minste resultaat opgeleverd. Daarom zijn wij dezen avond hier samengekomen, om te bespreken hoe wij verder te handelen zullen hebben, want wij kunnen het er zoo niet bij laten! Wij, als georganiseerde arbeiders, staan nu als één man tegenover het kapitaal en daarom moeten wij trachten met de middelen, die ons ten dienste staan, het beoogde doel te bereiken. Dàn eerst zal ons leven wat draaglijker en een weinig geluk ons deel worden. Weet gij wat het zegt: gelukkig te zijn? Het is als een sprookje uit oude tijden, toen alle menschen gelukkig waren; toen niet de een gebrek leed en de ander in overvloed leefde; toen er onderling recht was en er liefde woonde, en geluk heerschte. Maar ze zijn niet gebleven, die tijden! Wij kennen ze niet meer! 't Eenige, wat wij kennen, is: de ellende der armen, het lijden der verdrukten, en de ontzettende ontbering van hen, die aan alles gebrek lijden. En dat zijt gij, arbeiders! Gij, die hier met uw vrouwen te zamen zijt gekomen. Daarom roep ik u op om mede te strijden onzen strijd tegen het kapitaal, den strijd voor verkorting van den arbeidsdag en voor meerder loon, opdat uw leven wat meer menschelijk

worde. Daarom roep ik u op ten strijde tegen de steeds sterker aanstormenden vijand: het kapitalisme!

Arbeiders! Kameraden!" vervolgde hij met verheffing van stem, „er is maar één middel, dat ons ten dienste staat, om tot ons doel te geraken: het is de revolutionnaire strijd, die niet alleen tegen den patroon, maar tegen de geheele maatschappij dient gevoerd te worden. Wanneer we àl de ellende aanschouwen, die door de duurte van de hoognoodige levensmiddelen het deel der arbeidersklasse is en we zien gebeuren zooveel, dat ons tegenstaat, dàn, kameraden, groeit in ons een machtige haat tegen het kapitalisme en komt in ons de vurige begeerte op om met al de macht, die ons ten dienste staat, het kapitalisme te ondermijnen, opdat het socialisme, dat ons geluk en voorspoed zal aanbrengen, vrije baan verkrijge!"

Zóó sprak Holmes verder in groote opgewondenheid; hij sprak van 's levens leed en droefenissen, van het slavenjuk der verdrukten, die gebrek leden, tot zelfs aan het allernoodigste. En van dit alles wierp hij de schuld op de kapitalistische maatschappij, die hen knechte en verdrukte op allerlei wijze, terwijl zij toch alleen door hen kon bestaan. Doch het geluk, het lang vervlogen geluk, dat zij slechts bij name kenden, kon weer werkelijkheid worden, konden zij weer deelachtig worden. Het socialisme zou de baanbreker zijn van dat Geluk; dàn zou ieder zijn deel krijgen, niet zoo opeens, maar langzamerhand; iedere dag zou een schrede nader brengen tot het groote doel.

„Wij, socialisten," besloot hij zijn oplaiende redevoering, „weten dat allen dien vrede en dat geluk

kunnen deelachtig worden, indien slechts het evenwicht, dat nu in de maatschappij is verbroken, is hersteld. Dàn zullen de stoere werkers niet langer gebrek lijden, terwijl anderen, die niets uitvoeren, in weelde leven. En dāt kan, en zāl het socialisme tot stand brengen. En daarom, vrienden!” riep hij in vervoering uit, „vereenigt u allen als één man tot den komenden strijd en laten wij afwerpen het juk onzer slavernij, dat ons reeds jaren lang ondraaglijk kwelt. Indien wij eendrachtiglijk den strijd aanbinden, zullen wij overwinnaars zijn. Ik raad daarom ten sterkste aan, onvoorwaardelijk te staken, indien onze eischen niet binnen eenige dagen zijn ingewilligd.”

Met handgeklap en voetgetrappel werd Holmes' rede toegejuicht. De weifelaars, bevreesd voor de geldelijke nadeelige gevolgen van een uit te breken staking, waren nu geheel gewonnen.

Er werd een motie ingediend, waarin de arbeiders den directeur hun ongenoegen te kennen gaven over de wijze, waarop hij zich had uitgelaten over hun particuliere aangelegenheden. Nadat na eenige bespreking deze motie met algemeene stemmen was aangenomen, werd de vergadering gesloten, waarna men, onder het zingen van de socialistenmarsch, de zaal verliet, vol moed en strijdlust.

HOOFDSTUK V.

Geroepen.

Het Kerstfeest naderde met rassche schreden!

Weldra zou wederom de dag aanbreken, waarop allerwegen, waar het Evangelie is doorgedrongen, de blijde boodschap des heils opnieuw zou worden gepredikt: „dat God alzo lief de wereld heeft gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.” Dan zou wederom met een dankbaar hart worden herdacht de liefde Gods, betoond in de zending van Zijn Zoon Jezus Christus, gekomen om ons vrij te maken van de banden der zonde, gekomen om te zoeken en te zaligen dat verloren was.”

In de nabijheid van een der ziekenhuizen te A. stond Gretha — zuster Gretha — te praten met iemand uit D., haar geboorteplaats. Voor een boodschap in de stad zijnde, had zij hem ontmoet en was met hem verder opgewandeld om het een en ander uit het dorp te vernemen. Het gesprek liep over datgene, wat in D. het hoofdonderwerp van den dag was: de staking aan de sigarenfabriek.

„Ik heb er iets van in de courant gelezen,” zeide Gretha na eenige mededeelingen van den ander; „hòe is het gegaan met de eischen van de arbeiders?”

„Allemaal in het water gevallen!” was het lakonieke antwoord.

„En de motie, die óók is ingediend?”

„Eveneens,” antwoordde de oude dorpeling. „Al die vergaderingen, eischen en motie hebben niets anders uitgewerkt dan dat bijna alle arbeiders het werk hebben nedergelegd, want er kon geen loonsverhooging gegeven worden.”

„En verder?”

„Verder niet veel bijzonders. De stakers schijnen onder elkander een soort van weerstandskas te hebben gevormd, om elkander daaruit wekelijks het gewone loon uit te betalen. Lang zal dat natuurlijk niet duren en de gevolgen zijn dus niet te overzien.”

„En hoe gaat het met vader?” vroeg Gretha belangstellend verder.

„Nou, hij is nog altijd de leider en de ziel van de gansche beweging. De directeur beschouwt hem als de oorzaak van de staking en stelt hem verantwoordelijk voor alles. Misschien heeft de heer Jacobs wel gelijk, want uw vader, Gretha, vergun mij dat ik het zeg, is nog rooder — hoe zal ik zeggen — nog rooder dan een biet!”

„Vader bevindt zich helaas op een gevaarlijken weg,” hernam Gretha ernstig na eenige oogenblikken van pijnlijk stilzwijgen. „Daarom bid ik den Heere iederen dag, dat Hij Zich over hem ontferme en hem eenmaal de oogen opene voor het gevaar, waarin hij zich zelven en anderen brengt.”

„Zeer goed, Gretha,” hernam de ander, „doch intuschen staan de zaken er nu maar ernstig voor en dat in den winter. De volgende week hopen wij wederom het Kerstfeest te vieren, doch ik vrees, dat er in vele harten geen weerklank zal gevonden worden van de blijde boodschap, die het Kerst-Evangelie ons brengt.”

„Die weerklank is er nog nimmer geweest,” gaf Gretha ten antwoord. „Indien men ook in D. de blijde boodschap had verstaan, dat Jezus Christus gekomen is om zondaren zalig te maken; indien men ook in ons dorp iets begreep van de liefde Gods, betoond in Christus Jezus, dan zou men zich in dit leven rijk genoeg hebben geacht. Men zegt wel eens, dat het leven in de steden anders is dan op een dorp en in zekeren zin is dat ook wel waar, maar daarin komt men toch overeen — zoowel in steden als in dorpen — dat men minder en minder naar God vraagt en dèze vraag al meer op den voorgrond stelt: „Wàt zullen we eten en wàt zullen we drinken?” Moeder zei nog laatst — het was op een avond, toen vader was thuisgekomen van een van die rumoerige vergaderingen — dat de arbeiders nog wat meer noodig hadden dan een paar dubbeltjes loonsverhoging en dat zij hun gedachten op hoogere dingen moesten vestigen dan die dit leven betreffen.”

„En wat zei toen uw vader, Gretha?”

„Nu, zooals te verwachten was, vond hij dat een onzinnige redeneering, doch ik hoop ernstig, dat ook voor vader spoedig de dag zal aanbreken, waarop die „onzinnigheid” ook voor hem een levensbehoefte zal zijn, want vreeselijk zou het zijn, zoo hij dezen weg bleef bewandelen. Wanneer ik hieraan denk, Harmsen,” vervolgde Gretha met tranen in de oogen, „dan word ik zoo bang en moedeloos, doch dan zoek ik wederom kracht en hulp bij den Heere God en dan is het mij, alsof ik steeds hetzelfde antwoord krijg: „Wie een zondaar van de dwaling zijns wegs bekeert, zal een ziel van den dood behouden.” Daar-

om heb ik vader vanmiddag nog een brief geschreven, waarin ik hem verzocht om toch weder aan den arbeid te gaan en den Heere God te erkennen als de Bron van alle goeds, van Wien alle dingen zijn."

"Ik hoop, Gretha, dat God Zijn zegen daarop zal schenken," zeide Harmsen, getroffen door haar oprecht geloof in God.

Na nog een kort woord met hem gesproken en hem daarna de hand gedrukt te hebben, nam Gretha van Harmsen afscheid, die naar D. terugkeerde, terwijl Gretha het ziekenhuis binnentrad. In de gang kwam zij een der zusters tegen, die plotseling op haar toetrad en tot haar zeide: „Gretha, 't is goed dat gij terug zijt, de directeur heeft naar je gevraagd."

„Zoo, is er wat nieuws?"

„Dat weet ik niet, maar wel, dat hij je met ongeduld wacht."

„Ik zal dadelijk gaan," gaf zij ten antwoord en klopte na eenige minuten aan de deur van de spreekkamer van den directeur, benieuwd wàt hij haar te vertellen zou hebben.

„Binnen!" klonk een forsche mannenstem.

Gretha trad binnen. „Ah, zuster Gretha," zeide de directeur, „'t is goed dat gij hier zijt. Gij komt immers uit D.?"

„Jawel, dokter."

„Kent gij zeker den heer Jacobs, directeur van een sigarenfabriek?"

„Jawel, dokter."

„Mooi; zoeven ontving ik een telegram van dokter Grams, dien je zeker óók wel kent, waarin hij vraagt om een verpleegster. Het zoontje van den heer Jacobs

is hoogst ernstig ongesteld, waarschijnlijk is het diphteritus. Daarom moet de kleine afgezonderd worden gehouden van anderen, ter voorkoming van besmetting. Zoudt gij zin hebben om hem te verplegen?"

Een oogenblik stond Gretha in beraad. Zou God het nu zoo leiden, dat zij zou komen in de onmiddellijke nabijheid van het brandpunt der beweging, die meermalen haar gedachtengang in beslag nam? Zou haar komst in D. ook iets kunnen medewerken ten goede voor haar vader en anderen?

Doch weldra werden deze persoonlijke gedachten op den achtergrond gedrongen: *niet* de dochter van den leider der staking werd naar D. geroepen, doch de pleegzuster, om bij het ziekbed van een kind haar hulp te verleen. En daarom antwoordde zij: „Tot uw dienst, dokter, ik wil gaan.”

„Uitstekend,” gaf de geneesheer ten antwoord. „Ik zal dokter Grams telegrafeeren, dat gij komt. Zal ik seinen met de tram van vier uur?”

„Zeer goed, dokter. Dan kan ik mij in dien tusschen-tijd gereed maken.”

Een half uurtje later was Gretha reisvaardig en vertrok met de tram naar D., vol hoop en blijde verwachting, dat haar komst in haar geboorteplaats tot zegen zou zijn.

HOOFDSTUK VI.

Een lichtstraal.

„Mijnheer, de pleegzuster is aangekomen,” deelde tegen zes uur in den avond de meid den heer Jacobs mede. „Ik heb haar in de spreekkamer gelaten.”

„Zeer goed, Anna. Waar is mevrouw?”

„Mevrouw is bij Johan, mijnheer.”

„Zoo, dan zal ik zelf wel even met de zuster spreken.”

De heer Jacobs stond op en begaf zich naar de spreekkamer, waar hij verrast bleef staan, toen hij zag, wie hij vóór zich had. Doch kalm zeide hij daarna: „Dat is wel heel merkwaardig, zuster, dat juist u naar hier gezonden werd.”

„Het is niet anders dan Gods weg, mijnheer Jacobs, die mij hierheen leidt. U vroeg een verpleegster en de directeur van het ziekenhuis zond mij, omdat ik uit D. geboortig ben, zonder dat hij nu juist wist, hoè de plaatselijke toestand hier op 't oogenblik is. Doch vóór alles kom ik hier als verpleegster van uw zontje. Hoe gaat het met hem?”

„Niet best, zuster,” gaf de heer Jacobs haar ernstig ten antwoord. „Dokter Grams vreest, dat het diphtheritis is. In vertrouwen deelde hij mij mede, dat de ziekte een ernstig verloop kan hebben, doch ik had gaarne dat u met mevrouw zoo min mogelijk daarover sprak.”

„Ik ben niet gewend geheimen uit mijn vak te verklappen, mijnheer,” gaf Gretha glimlachend ten antwoord. „Ik zou zeggen, ik moest mijn taak maar beginnen.”

„Zeer goed. Ik zal even met u medegaan, dan kunt u verder een en ander met mevrouw bespreken.”

Beiden gingen naar boven en traden weldra een vriendelijke kamer binnen, waar het twaalfjarig oudste zontje van den heer en mevrouw Jacobs te bed lag. Met bleek gelaat zat zijn moeder bij hem, moede van het geduldig verplegen in de laatste dagen.

„Vrouw, hier is zuster Gretha,” aldus stelde de heer Jacobs haar aan zijn echtgenoot voor. Gretha boog even voor mevrouw, die haar vriendelijk de hand gaf.

Met aandacht bekeek Gretha haar kleinen patiënt en met een enkelen oogopslag kon zij in hoofdtrekken het gansche verloop der ziekte nagaan. Met moeite haalde de knaap adem en lag onbeweeglijk vóór zich te staren.

„Wel, Johan,” zeide zij tot den kleinen lijder, „ik kom een poosje bij je zitten en dan gaat Moe wat slapen. Dat vind je zeker wel prettig?”

Johan zag haar even aan en scheen in de voorgestelde verandering in zijn verpleging geen bezwaar te vinden. Met een flauwen glimlach knikte hij zijn moeder goedennacht, die, na nog het een en ander met Gretha besproken te hebben, nu haar slaapkamer opzocht om wat te rusten.

Het geoefend oog van de verpleegster heeft echter meer gezien dan die der ouders. De hals van den kleinen patiënt is aan één zijde sterk gezwollen en schijnt nog steeds dikker te worden. Indien het zóó doorgaat is een operatie onvermijdelijk. —

Het is nu negen uur in den avond. Op verzoek van zuster Gretha, is dokter Grams geroepen geworden,

daar de ziekte van Johan een steeds ernstiger karakter aanneemt. Zwijgend zitten de ouders geschaard bij het bed van hun oudste, zich angstig vleiende met de hoop, dat de crisis een gunstig verloop zal teweeg brengen. Ernstig kijkt de geneesheer het temperatuurlijstje na, dat regelmatig is bijgehouden. Een gefronst voorhoofd doet duidelijk zien, dat de toestand van Johan hoogst ernstig is: weinig hoop op herstel. De wetenschap is bij deze ziekte bijna genaderd tot haar grenzen, zij kan geen hulp meer bieden dan alleen de allerlaatste: een operatie.

„Ik mag u niet verhelen,” aldus wendt de dokter zich tot de bedroefde ouders, „dat de toestand hoogst ernstig is, en dat gij u dus op het ergste moet voorbereiden”

Het snikken van mevrouw onderbrak zijn mededeeling, en met klanklooze stem fluisterde haar echtgenoot: „Geen hoop meer!” Roerloos zitten beiden neder en staren onafgewend naar het bijna beweginglooze lichaam van hun zoontje. Volgens hun beider gedachten kan geen hulp van dokter of professor meer baten: geen medicijn kan eenigen dienst bewijzen: over eenige uren zal hun oudste niet meer zijn tenzij tenzij er een wonder gebeurt!

Regelmatig tikt het hangklokje in het stille vertrek en het is den heer Jacobs, alsof dat tikken hem toeroept: „Nu leven — straks dood!” Roerloos zit hij daar naast zijn echtgenoot, die, gebroken van smart, haar oogen niet kan afwenden van haar vroeger zoo levenslustig zoontje.

„Zuster.”

Fluisterend komt dit woord uit den mond van den

kleinen lijder en de moede oogen kijken even om, om de geroepene te zoeken.

Gretha heeft zich reeds tot hem gewend en vraagt nu vriendelijk: „Wat is er, vent?”

„Wilt gij — bidden?”

Uitgeput van het spreken, ligt Johan weder neder. Instinctmatig heeft hij de *zuster* deze vraag gesteld, die hem in dien korten tijd reeds op haar wijze wat heeft medegedeeld van den goeden Herder, die Zijn schapjes tot Zich trekt.

Zijn ouders helaas hebben hem weinig verteld van dien grooten Schat, die ook voor kinderen is weggelegd en daarom vraagt hij de zuster om voor hem te bidden. Zijn mond is nog half geopend, zijn oogen zijn half gesloten. Zijn borst gaat onrustig op en neer, een bewijs van moeielijk ademhalen. De dood spreidt reeds zijn kille schaduw over het jonge leven, dat naar menschelijke berekening geen uur meer op deze aarde zal zijn. Doch zie: reeds wordt er voor hem geklopt aan den troon der genade: Gretha heeft zich bij hem nedergezet en uit haar mond klinkt een bede om hulp en redding tot Hem, den Heere des levens en des doods. Smeekend vraagt zij den Heere Zich over het jonge leven te erbarmen en — kon het zijn — hem nog te sparen voor zijn ouders; doch — indien het den Heere behaagde, het jonge leven af te snijden, hem genadig te willen gedenken, steunende op het ook voor hem op Golgotha vergoten bloed, en hem in Zijn heerlijken hemel te willen binnenleiden

Zóó bad zuster Gretha verder; de dochter van den socialistischen leider smeekte om het behoud van het

leven van het oudste kind van diens patroon, tegen wien deze was opgestaan in een revolutionnair strijd. Terwijl de *vader* in tweedracht leefde met den patroon, bad de *dochter* voor het leven en het zieleheil van diens kind.

Zwijgend hadden de ouders Gretha's gebed aangehoord, dat hun als een aanklacht in de ooren had geklonken. Dokter Grams knikte na het „Amen” goedkeurend met het hoofd, eensdeels om daarmede in stilte zijn bewondering te kennen te geven voor de pleegzuster, die meer kon doen dan zieke menschen verplegen, anderdeels om het uiterste te beproeven, langs middellijken weg, om den jongen patiënt te redden van den dood.

Na eenige oogenblikken van ernstig stilzwijgen, alleen verbroken door het snikken van mevrouw Jacobs, zeide dokter Grams tot den heer Jacobs: „U heeft zeker wel goed gehoord, mijnheer Jacobs, wát de zuster gesproken heeft. Ik wil nu het alleruiterste beproeven om uw zontje te redden door middel van een operatie. Wát de gevolgen daarvan zullen zijn kan ik vooraf natuurlijk niet zeggen, doch misschien loopt alles nog ten beste af en neemt uw zontje weder in beterschap toe.”

Met betraande oogen hoorde de heer Jacobs deze woorden aan; na eenig beraad vroeg hij Gretha: „Wat dunkt u hiervan, zuster?”

„Als verpleegster kan ik niet anders doen dan het plan van den dokter goedkeuren, doch bovendien durf ik er wel dit bijvoegen, dat, wanneer het den Heere behagen wil de hand van den dokter te besturen, Johan ongetwijfeld in beterschap zal toe-

nemen en spoedig weder dezelfde levenslustige knaap zal worden van voorheen."

„Gaat dan uw gang, dokter," zeide de heer Jacobs daarna tot deze en, zich tot zijn schreiende echtgenoot wendende, sprak hij tot haar: „Kom, vrouw, we zullen boven den uitslag der operatie afwachten en bidden, dat God ons genadig moge zijn."

Na hun zontje een kus tot afscheid te hebben gegeven, gingen beiden naar hun kamer, terwijl Gretha het een en ander in gereedheid bracht voor de operatie.

Een uur daarna klopte zij aan de deur der kamer, waar de ouders van Johan zich bevonden. Aan het haastig „binnen" gaf zij dadelijk gevolg en deelde den angstig wachtenden ouders mede, dat de operatie goed was afgelopen en Johan rustig lag te slapen. Wanneer geen bijkomende omstandigheden zich voordeden, dan zou het gevaar waarschijnlijk geweken zijn. Indien zij een oogenblikje naar hem wilden kijken, dan bestond daartegen geen bezwaar, mits zij niet tot hem wilden spreken.

Met tranen van blijdschap in de oogen over deze verhooring van Gretha's gebed en ook van het hunne, dat tijdens de operatie door hen was opgezonden, gingen beiden naar de ziekenkamer, mevrouw gesteund door Gretha. Met liefdevolle blikken keken zij na eenige oogenblikken naar hun oudsten jongen, wiens hoofd nu gewikkeld was in een verband. Een traan viel neder op de kussens, toen mevrouw Jacobs zich over haar zontje heenboog.

Fluisterend hield dokter Grams een kort gesprek met Johans vader over het te verwachten verloop der ziekte, waarna hij zich gereed maakte tot vertrek, met

belofte den volgenden morgen vroegtijdig weder terug te keeren.

Spoedig daarna verlieten de heer en mevrouw Jacobs eveneens het ziekenvertrek, om in het bewustzijn, dat het gevaar grootendeels geweken was, eenige uren rust te gaan nemen, terwijl zuster Gretha dien nacht bij den jongen patiënt zou blijven waken.

HOOFSTUK VII.

Eere zij God!

„Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen!”

Zóó had de blijde boodschap voor het eerst weerklonken door Efrata's velden, gebracht door de Engelen-schaar, toen Jezus Christus, Gods eengeboren Zoon, God, geopenbaard in het vleesch, op aarde was gekomen en Gods belofte, eeuwen her in het Paradijs gedaan, daardoor was in vervulling getreden.

Zóó had ook in D. de grijze dienaar des Heeren wederom het Kerst-Evangelie verkondigd aan de schare dorpelingen, die in het vriendelijk kerkgebouw was opgekomen om wederom te hooren spreken van de liefde Gods, betoond in Christus Jezus.

Zóó was ook in de ziekenkamer van de woning van den heer Jacobs het Kerst-Evangelie verteld door zuster Gretha, die haar kleinen patiënt op h  ar wijze wist te vertellen van Jezus' geboorte in Bethlehems stal.

Dank zij des Heeren hulp, als antwoord op de tot Hem gezonden smeekbeden om redding van den dood, was het gevaar bij Johan geweken en nam hijzelf met den dag in beterschap toe. Op zijn verzoek had Gretha, met wie hij op zeer vriendschappelijken voet was gekomen, hem verteld van Jezus' geboorte. En toen Johan met aandacht had liggen luisteren naar hetgeen er vóór en nà Jezus' geboorte was geschied en hij haar ten slotte verzocht wat te willen zingen, toen had uit Gretha's mond het Kerstlied weerklonken:

Hoort, o hoort de kerkklok nooden:
 't Is het feest van aller Vorst!
 Lof en eer zij Hem geboden,
 Zingen wij uit volle borst:
 Hem zij d' eere! Hem, den Heere!
 Redder, Koning van 't heelal!
 Zing ons hallel en hosanna,
 Met der Eng'len jubelgalm.

Als een arme lag de Koning,
 Aller Vorsten Opperheer,
 Afstand doend' van naam en kroning,
 In een schaamle kribbe neêr.
 Feestklok, schal in luide galmen
 Aller dank- en feestlied voort;
 Zijn genade melde uw psalmen
 Tot het verst gelegen oord."

Maar niet allen in D. hadden het Kerst-Evangelie gehoord of willen hooren. De stakers van de sigarenfabriek schenen daaraan geen behoefte te gevoelen. Terwijl anderen zich bevonden in het Huis des Heeren, om dáàr door woord en gezang den Heere te loven

voor àl Zijn weldadigheden en trouw, bevonden *zij* zich in groepjes bij elkander op de straat, in de barre winterkoude.

Koud en doodsch was het buiten op den weg, doch ook in hunne harten. Een wrevelige stemming had zich van de stakers meester gemaakt, toen zij bemerkten, dat de heer Jacobs de gevraagde loonsverhooging niet wilde geven en de ingediende motie van verontwaardiging over zijn opvatting over hun particuliere aangelegenheden had teruggezonden met de mededeeling, dat hij van het gesprokene in het onderhoud tusschen hem en de afgevaardigden geen woord kon terugnemen. Daarbij kwam nog, dat in eenige bladen uit den omtrek de staking verschillend werd beoordeeld en de grondtoon van die critiek steeds *dèze was*, dat de uitgebroken staking door niets was gemotiveerd en het tijdstip daarvoor al bitter slecht gekozen was. Bovendien waren een vijf en twintig man, niet georganiseerd bij de afdeelingspartij, aan het werk gebleven, trots alle aansporingen der anderen om mede te staken, het tergend „obstructievoeren”, door met allerlei geniepige plagerijen hen lastig te vallen, en het hinderlijk „posten”.

Om de maat van wrevel nog voller te maken, had de afdeelingsspenningmeester aanzegging gedaan, dat de volgende week halve uitkeering zou gegeven worden, daar de bodem van de weerstandskas reeds zichtbaar werd. Alles bij elkander genomen was het geen bemoedigend geval, waarin de stakers gekomen waren — door eigen schuld. Een paar jonge heethoofden trachtten de zaak goed te praten door met nadruk te beweren, dat iedere strijd offers *kost*, in

verschillend opzicht, doch daarmede verbeterde hun toestand geenszins. Was het gewone weekloon nog niet toereikend om in het onderhoud te voorzien en moest dit worden aangevuld met de geringe opbrengst van het „strippen”, de te verwachten *halve* uitkeering zou in 't geheel niet voldoende zijn.

Aldus liepen de mannen met elkander den stand van zaken te bespreken. Velen begonnen in te zien, dat er tusschen *theorie* en *praktijk* een breede kloof is, die zich niet zoo gemakkelijk laat overbruggen. Een staking, besproken op een revolutionnaire vergadering, gesteund door de socialistenmarsch, scheen heel mooi, maar de werkelijkheid was zoo geheel anders.

Holmes vooral gevoelde de verantwoordelijkheid van den tegenwoordigen toestand met kracht op zich drukken. *Hij* had het sein tot oproer gegeven, meenende, dat solidariteit het hare zou bijdragen om door staking aan hun eischen te zien voldaan. Doch het beoogde doel was niet bereikt, waarbij nog kwam, dat de stakers algemeen in het ongelijk werden gesteld, zoodat het te verwachten was, dat zij binnen eenige dagen het werk zouden moeten hervatten, zich weder zouden moeten buigen voor de macht van het kapitaal, wilden zij zich en hun huisgenooten voor broodsgebrek bewaren.

Gewis, de gevolgen der uitgebroken staking hadden zich in de laatste dagen ernstig doen gevoelen. In veler harten was dan ook de wensch opgekomen maar weder aan het werk te gaan op de oude loonsvoorwaarden, maar het was te voorzien dat, al hieven *sij* de staking op, de directeur geenszins genegen zou

zijn allen weder terug te nemen; het was te verwachten dat vooral Holmes, de leider der gansche beweging, met de overige commissieleden, zouden worden uitgesloten en de directeur zich aldus zou wreken voor de geleden schade, hem door de stakers aangedaan. Het solidariteitsgevoel jegens hun makkers drong hen echter den hopeloozen strijd vol te houden en in hun harten flikkerde de zwakke hoop, dat de directeur ten slotte toch wel zou moeten toegeven.

Onwillekeurig hadden de stakers zich begeven in de richting van hun fabriek. Hoe kwamen zij daartoe? Zouden zij vóór de woning van hun patroon een demonstratie houden of kalm doorloopen naar huis?

In gedachten verzonken was Holmes doorgelopen, gevolgd door de anderen, als schapen, die den herder achterna gaan. Of liever — zooals hij later zelf getuigde — God Zelf leidde zijn schreden naar het huis van den directeur, opdat op dezen Kerstdag een einde gemaakt zou worden aan een toestand, die de rampzaligste gevolgen zou kunnen hebben.

Eensklaps ziet hij de deur van de woning van den heer Jacobs opengaan en de meid hem wenken nader te treden. Holmes gaf hieraan gehoor en begaf zich naar haar toe, waarna deze zeide: „Holmes, mijnheer wil je even spreken.”

Een oogenblik flitste het in hem op, dat de directeur genegen zou zijn de eischen der arbeiders in te willigen. Daarom liep hij even terug en zeide tot zijn kameraden: „Makkers, ik moet even naar binnen. Mijnheer wil met mij onderhandelen. Gaan jelui nu allemaal naar „De roode Ster”, dan kom ik straks verslag brengen van het onderhoud.”

„Goed zoo, best, uitstekend!” werd er van alle kanten geroepen en zij richtten hun schreden naar de vergaderzaal, om vol hoop de terugkomst van hun leider af te wachten.

Holmes intusschen was in de spreekkamer gelaten, benieuwd wàt zijn patroon wel zeggen zou. Deze liet niet lang op zich wachten en trad met vriendelijken groet de kamer binnen, waarna hij hem verzocht een oogenblik te gaan zitten en met aandacht te willen luisteren.

Nadat Holmes aan het verzoek van den heer Jacobs had voldaan, zeide deze: „Holmes, ik heb je laten roepen om een oogenblik met je te spreken. Misschien heb je wel gedacht, dat ik met jou en je kameraden zou willen onderhandelen?”

„Zoo iets leek het mij toe, mijnheer, toen de meid mij binnenriep,” gaf Holmes ten antwoord.

„Nu, dat is geenszins het geval,” vervolgde de directeur. „Op mijn woord van eer: ik kàn het door mij ingenomen standpunt niet prijsgeven; ik kàn aan uw verzoek niet voldoen”

„Dan is het onderhoud afgeloopen, mijnheer,” viel Holmes zijn patroon met trotschheid in de rede, terwijl hij van zijn stoel opstond.

„Blijf nog een oogenblik, Holmes,” zeide de heer Jacobs daarop, hem met een handgebaar uitnoodigende weder plaats te nemen. „Wanneer ik aan uw verzoek zou voldoen, dan zou dit beteekenen de ondergang der fabriek, waardoor dus ten slotte allen broedeloos zouden worden en de gevolgen daarvan in het geheel niet te overzien zouden zijn.”

„En nòchtans durf ik vol te houden, dat door ònzen arbeid de fabriek in bloei toeneemt, en wij door

onze werkkrachten voor de winst zorgen," barstte Holmes op hoogen toon uit. Doch zijn woorden — hij gevoelt dat zelf het best — hebben niet meer diezelfde zelfbewustheid als een paar weken geleden, toen hij ze voor het eerst uitsprak. Hij gevoelt, dat hij in zijn argumenten zwak begint te worden, omdat zij eenvoudig geen steek meer houden. Doch de hooge toon, waarop hij die woorden heeft geuit, moet die zwakheid verbergen. En daarom, als ware het een gunst, die hij den directeur der fabriek bewijst, zegt hij: „De stakers zijn bereid den arbeid weder te hervatten, doch alleen op voorwaarde, dat niet één wordt uitgesloten.”

De directeur is na het hooren van deze woorden opgestaan en loopt, in gedachten verzonken, de kamer op en neer. Zijn gelaat teekent een geweldigen strijd, die in zijn binnenste wordt gestreden. Ook bij Holmes klopt het hart onrustig, want van het antwoord op zijn voorstel, dat op genadigen toon door hem, den *knecht*, is gedaan geworden, hangt nu alles af. Ook aan den leider der staking, die zich sterk voelt in den strijd, gesteund door het alles overwinnende socialisme, is het te zien, dat de spanning van het oogenblik vat op hem heeft, want: het is reeds ver genoeg gekomen!

Eindelijk staat de directeur voor Holmes stil, alle aarzeling is geweken, en met vaste stem antwoordt hij: „Holmes, hadt ge mij die vraag een week geleden gedaan, ik zou geen oogenblik gearzeld hebben deze voorwaarde met verontwaardiging van de hand te wijzen, want het onrecht, dat gij mij hebt aangedaan, is groot, terwijl de schade in het bedrijf aanzienlijk

mag heeten. Maar in de laatste dagen hebben in mijn huis en in mijn hart groote dingen plaats gehad. Laat mij verder uitspreken, Holmes," zeide de directeur, toen de ander hem wilde in de rede vallen. „Zooals je weet was mijn jongen, mijn oudste, ernstig ziek en nam zijn ziekte zulk een ongunstige wending, dat de dokter op zekeren avond alle hoop op herstel opgaf en ons op het ergste voorbereidde. Uit A. werd een pleegzuster gezonden om Johan te verplegen, die niemand anders was dan je eigen dochter Gretha. Gods wegen zijn soms zóó wonderbaar, dat we ze eerst later kunnen begrijpen. Terwijl de vader in opstand was tegen zijn patroon en anderen medetroonde in dien opstand, kwam zijn dochter diens zoontje verplegen. Naast God dank ik *haar* het leven van ons kind. Zij heeft meer gedaan dan verplegen. Ze heeft in een oogenblik, waarop wij allen dachten dat Johan zou heengaan, voor zijn herstel gebeden, zóó gebeden, zooals alleen een oprecht geloof in God kàn bidden. God verhoorde haar gebed en gaf langs middellijken weg onzen zoon weder aan ons terug, die nu in gestadige beterschap toeneemt en, naar wij nu met zekerheid mogen verwachten, binnen eenige weken geheel hersteld zal zijn.

Kunt gij, Holmes, u grooter blijdschap voorstellen dan die van ouders, die hun kind terugkrijgen uit den dood? Die blijdschap is niet in woorden uit te drukken. En door Gretha's gebed hebben wij de kracht van een waarachtig gebed weder ervaren. Wat in het diepst van mijn hart in diepen slaap was gedompeld, is door Gods genade weder wakker geschud. En met meer aandrang, met meer overtuiging

dan ooit, heb ik leeren bidden, ook die bede: „Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.” Holmes, was uw dochter er niet geweest, gij, en nog vier anderen, waart nooit, neen nooit meer in de fabriek teruggekeerd. Dàn was het gegaan hard tegen hard; ik zou mijn recht, want dàt zou het uitsluiten der aanvoerders geweest zijn, onverbiddelijk hebben gehandhaafd. Maar er is iets schooners, iets hoogers dan „recht”. Dat betere heb ik ook door Gods genade leeren kennen, en daarom antwoord ik u op uw voorstel uit den grond van mijn hart: Alle stakers, die zich morgenochtend aanmelden, zullen teruggenomen worden. En om te toonen, dat geenerlei wrok in mijn hart is overgebleven, willen, als een bewijs van onzen innigen dank jegens God, mijn vrouw en ik uit eigen middelen een bedrag afzonderen voor de arbeiders voor een Kerstgave. In het eerst dachten wij dat bedrag te schenken aan de armen op het dorp, doch bij nader inzien vonden wij het beter dat geld te verdeelen onder ons eigen personeel, de stakers mede-inbegrepen. De werklieden kunnen heden middag bij den boekhouder ieder twee rijksdaalders komen halen, om daarvoor voor zich en hun huisgenooten wat aan te schaffen. Beschouw die gave nu niet als een genadegift, Holmes, want ons hart is zóó overvol van blijdschap dat onze zoon leeft en weder herstellende is, dat wij willen vergeten, wat gij en anderen jegens mij misdreven hebt, door moedwillig het contract te verbreken. Wij willen daaraan niet meer denken; wij willen nu kwaad met goed vergelden, hetgeen je per slot van rekening, naast God, te danken hebt aan je eigen dochter.”

Stom van verbazing had Holmes zijn patroon aangehoord. Dàt was de wraak der Christenheid! Terwijl het socialisme door ongeoorloofde middelen trachtte het doel te bereiken, werd het door de tegenpartij verslagen met goedheid en barmhartigheid, zóó verslagen, dat het den nek kromde voor den aangevallene. Het socialisme moest buigen, niet voor het kapitaal, het „moordende” en „uitbuitende” kapitalisme, maar voor daden van liefde en vergevensgezindheid, voortgebracht uit dankbaarheid jegens God....

„En laat mij je ten slotte nõg een goeden raad voor de arbeiders medegeven,” vervolgde de heer Jacobs na een oogenblik van stilzwijgen. „Gaat overmorgen allen weer als één man aan het werk op de oude loonsvoorwaarden, tracht door ijver en nieuwen lust de schade in te halen, die in de laatste weken is geleden, werkt ijverig en krachtig voort voor het gezin in de hoop, dat op den één of anderen tijd de afzet van de fabriek zoodanig wordt, dat ik zelf uit eigen beweging den arbeiders wat meer loon zal kunnen geven. Dàt was het, Holmes, wat ik je ook nog te zeggen had en laat mij dan vanmiddag weten, wat het antwoord is van allen, die den arbeid hebben nedergelegd.”

De vurige woordvoerder, de leider der beweging, wist geen woord te vinden om wat tegen te spreken. Het onderhoud was geheel anders dan hij had verwacht. Indien er schikkingen zouden zijn voorgesteld, met vurige welsprekendheid had hij die weten te verwerpen om te trachten de gevraagde loonsverhoging te verkrijgen. Maar tegen hetgeen hem nu was medegedeeld, wist hij niets in te brengen.

Eenige oogenblikken later had hij van zijn patroon afscheid genomen en stond hij op straat, in gezelschap van zijn dochter, die eenige uren vrij had gekregen om haar ouders te kunnen bezoeken.

„Wel, vader, wàt heeft de heer Jacobs u medege-deeld?”

In 't eerst liep Holmes stilzwijgend voort, nog onder den indruk van het onverwachte onderhoud. Doch bij stukjes en beetjes deelde hij Gretha het gesprokene mede, waarna hij zeide: „Ga je mee naar de arbeiders, zij zijn op 't oogenblik in „De roode Ster”, om van mij te hooren wat de directeur mij te zeggen had. Wanneer ik ben uitgesproken, dan vul jij de rest maar aan.”

U wilt toch niet hebben dat ik, als meisje zijnde op een vergadering spreek? Ik ben geen voorstandster van de vrouwenbeweging.”

„Praatjes,” bromde haar vader, „'t is geen vergadering, waar we heen gaan, maar een troep arbeiders, die door je vader is verleid tot verkeerde daden.”

„Dus . . . u ziet het verkeerde van uw handelwijze in, vader?”

„Ja!”

Deze belijdenis was een volkomen bevestiging, dat het Socialisme niet datgene is, waardoor het proletariaat gelukkig en tevreden kan worden; 't was een instemmen met het eeuwenoude Bijbelwoord, dat Gretha weken geleden haar vader had voorgelezen.

Niet het socialisme zou de baanbreker zijn voor welvaart en vreê, maar het geloof in God, en in Jezus Christus, als de Bron van alle goeds. Alleen de Zaligmaker eener verloren wereld leidt de menschen

tot een staat van geluk en vreê, die hier op aarde bij aanvang, doch in den zaligen hemel volkomen zal gesmaakt worden door hem, die het woord van den Heere Jezus Christus gedurig weet te betrachten: „Zoekt *eerst* het Koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid!”

Het was doodstil in de vergaderzaal van „De roode Ster,” toen Holmes met zijn dochter deze binnentrad. Eenigen wilden hen, toen zij beiden zagen binnenkomen, met gejuich begroeten, doch hun lach en bijvalsbetuigingen bleven weg, toen zij het ernstige gezicht van hun woordvoerder bemerkten.

Zonder een woord te spreken, liep Holmes het zaaltje door naar voren en, na nog eenige oogenblikken gewacht te hebben, begon hij, na Gretha een stoel te hebben aangewezen, zijn wedervaren te vertellen. Een groot gedeelte der aanwezigen bleef daarna, verstomd over het gehoorde, stilzwijgend zitten, doch een der jongemannen, die voor „kind noch kraai” te zorgen had, riep ten slotte uit: „Dank je wel, ik eet geen genadebrood!”

„Dat behoeft ook niet!” riep Holmes hem toe: „t is geen genadebrood, dat wij hedenmiddag kunnen komen halen, doch een gift, die aan de arbeiders, dus ook aan ons, stakers, gegeven wordt uit dankbaarheid voor het herstel van een zieke. En deze gift staat in geen enkel verband met onze staking, „integendeel, het was recht, indien *wij* van die uitkeering werden buitengesloten: dat zullen wij allen moeten toestemmen. Maar . . . wàt mij zooeven getroffen heeft, is dit: dat de directeur niet de minste wraakplannen heeft. En in dat opzicht is hij te prijzen.”

„Kameraden,” vervolgde hij na eenige aarzeling, „ik zie nu eerst in dat wij te ver, veel te ver gegaan zijn door tot een staking over te gaan, temeer, omdat de heer Jacobs op zijn woord van eer mededeelde, dat hij van zijn ingenomen standpunt niet kon afgaan. En welbeschouwd, heeft hij daarin gelijk. Ook voor de fabriek zijn de tijden slecht. Daarom stel ik voor om de staking op te heffen. En wanneer wij vanmiddag ieder onze extra-uitkeering gaan halen, dan zal ik wederom het woord voeren en tevens den directeur vragen het voorgevallene te willen vergeten en vergeven, daar deze staking uitgebroken was door *mijn* misleiding en groote dwaling in den klassestrijd.”

Hoewel hier en daar nog wat tegengesproken werd, vond het meerendeel dat Holmes gelijk had.

Ziende dat zijn voorstel in goede aarde viel, zeide Holmes ten slotte: „Kameraden, wij hebben op 't oogenblik geen officieele vergadering en daarom zal mijn dochter jelui óók wat zeggen.”

Aller oogen richtten zich nu op Gretha, die er eerst wel wat tegen op zag tot een vijftigtal mannen het woord te voeren, doch na eenige oogenblikken zeide zij: „Vrienden, op verzoek van vader zal ik enkele woorden tot u spreken, hoewel ik er niet van houd dat vrouwen op openbare vergaderingen het woord voeren. Wij vrouwen, hebben een andere taak, die we niet mogen verwaarloozen. Laatst beijverde een dame, die presidente was van een vereeniging tot stichting van een Tehuis voor verwaarloosde kinderen, zich dermate voor de belangen daarvan, dat haar echtgenoot haar ten slotte de vraag stelde of haar

eigen kinderen niet bovenaan op de lijst konden geplaatst worden.

Doch, dät daargelaten," zeide Gretha glimlachend, toen zij hierheen daar de mannen hoorde „grinniken". „Wij vieren heden Kerstfeest, waarvan de beteekenis u allen welbekend is: de Vrededorst is geboren, de Vorst, die kwam om ons een vrede te geven, niet gelijkerwijs de wereld dien geeft, ook niet dien vrede, dien het socialisme belooft, maar een vrede, een verzoening met God, die Hij tot stand bracht door Zijn eigen dierbaar bloed. Zülk een vrede kan het socialisme niet geven, tot geen enkelen prijs, want zij werkt slechts voor wat van deze wereld is. Weet gij, waarbij het socialisme is te vergelijken?" vervolgde zij en liet haar blikken rondgaan over de mannen, die met aandacht naar haar luisterden: „het Socialisme kan vergeleken worden bij den torenbouw van Babel." „Komt aan, laat ons!" klonk het toèn reeds; „komt aan, laat ons!" is de leus alle eeuwen door gebleven van degenen, die niet vragen wat God wil, maar handelen naar eigen wil en begeerten. En dat „komt aan, laat ons!" is óók geworden de strijdleus van het socialisme, dat echter geen stand zal houden, want het is niet uit God. Doch . . . er is nog een ander „Komt, laat ons!" en, wilt ge weten wät dat is, hoort dan naar het lied van den ouden zanger Israëls:

Komt, laat ons samen Isrels Heer,
Den Rotssteen van ons heil, met eer,
Met God gewijden zang ontmoeten.
Laat ons Zijn gunstrijk aangezicht
Met een verheven lofgedicht
En blijde psalmen juichend groeten. .

Zijns is de zee; z' is door Zijn kracht
 Met àl het droge voortgebracht:
 't Moet alles naar Zijn wetten hooren.
 Komt....

en hier klonk Oretha's stem zacht en lieflijk, als een uitnodiging tot de mannen:

.... buigen w' ons dan biddend neer,
 Komt, laat ons knielen voor den Heer,
 Die ons gemaakt heeft en verkoren!"

Zelden was zóó iets gehoord in de vergaderzaal van „De roode Ster”. Welk een tegenstelling! Vier weken geleden de taal der revolutie, *nu* de taal van den vrede! Toèn was het: „Komt, laat ons staken!” *nu* klonk de uitnodiging: „Komt, laat ons God dienen!”

Holmes had zijn medearbeiders met hartstochtelijke woorden aangespoord tot staking, zijn dochter trachtte hun geest te leiden in andere banen en wees er hen op, hoe de eerste weg niet Gods weg was, waardoor in veler harten een lichtstraal was geschoten uit den stralenbundel van het woord van onzen Heere Jezus Christus: „Want alzoo lief heeft God de wereld gehad”....

Toen de mannen een kwartier daarna huiswaarts keerden, was met algemeene stemmen besloten, dat de staking zou opgeheven worden.

„Het oude is voorbijgegaan!”....

Zóó sprak op Nieuwjaarsmorgen de grijze dienaar des Heeren in D. voor zijn gemeente, toen hij dacht

aan de beteekenis van den eersten dag des jaars en aan alles, wat in het oude jaar was geschied.

Z66 sprak ook de directeur der sigarenfabriek „De rookende Moriaan” tot zijn echtgenoot, toen hij dacht aan die gewichtige gebeurtenissen van de laatste weken. Zijn zoontje eerst doodelijk ziek daarna op gebed en langs middellijken weg hersteld en nu geheel gezond, terwijl de staking was opgeheven.

Z66 sprak ook Holmes tot zijn vrouw en dochter op dezen Nieuwjaarsmorgen, toen hij dacht aan de gebeurtenissen der laatste weken en hoe gebrek en ellende het deel der arbeiders zou geworden zijn, indien zij op dien weg voortgegaan waren. Thans was alles nog ten goede gekeerd.

Z66 dacht ook Gretha, toen zij op dien Nieuwjaarsmorgen met haar ouders kerkwaarts ging en velen in de kerk aantrof, die zij op dien gedenkwaardigen middag van den eersten Kerstdag had opgemerkt in de vergaderzaal „De roode Ster”. Nu kwamen zij óók om te luisteren, niet naar haar vader, die zelf nu óók onder de hoorders plaats nam, maar naar den grijzen dienaar des Heeren, die sprak hoe *God* alle dingen nieuw maakt!

Gretha erkende met dankbaarheid in het hart, dat God alles had wèl gemaakt en zij dankte Hem, dat Hij haar vergund had tegenover die mannen te getuigen van haar geloof in den Heere Jezus Christus, die ook haar gekocht had met Zijn dierbaar bloed, waardoor zij gelukkig was voor tijd en eeuwigheid, en waardoor zij zoo blijmoedig en van harte kon instemmen met het lied:

Van waar de zon in 't Oosten straalt,
 Tot daar ze in 't Westen nederdaalt
 Zij 's Heeren Name lof gegeven.
 De Heer is boven 't heidendom,
 Zijn heerlijkheid, bekend alom,
 Is boven zon en maan verheven.

Het socialisme in D. had een gevoeligen knak gekregen, want bij velen begonnen de schellen van de oogden te vallen bij het licht van des Heeren Woord. Dat Woord, dat zoo lang gesloten harten had gevonden, kon door Gods Geest langzamerhand ingang vinden, niet alleen bij Holmes, maar ook bij het grootste gedeelte van hen, dat vroeger alleen hulp en kracht zocht bij het socialisme, meenende daardoor te geraken tot een staat van vrede en geluk.

Doch nu, voorgelicht door des Heeren Woord, dat ten allen tijde is geweest en zàl blijven „een lamp voor den voet en een licht voor het pad” voor hen, die er met een oprecht hart naar zoeken, begon bij de arbeiders een schemering van licht, van het waarachtige licht door te breken, doordat zij gehoor gaven aan de uitnoodiging van onzen Heere Jezus Christus: „Zoekt eerst het koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid,” en als gevolg daarvan de aan die uitnoodiging verbonden belofte reeds bij aanvang voor hen in vervulling trad: „en àl deze dingen zullen u worden toegeworpen”

Het werk aan de sigarenfabriek „De rookende Moriaan” is weder in vollen gang. Met kracht wordt er gewerkt om de geleden schade in te halen, opdat de sporen van het voorgevallene geheel zullen uitgewischt worden.

Blijmoedig verrichten de arbeiders hun gewonen dagelijkschen arbeid en als zij bemerken, dat in hun huisgezinnen een vroolijke en blijde stemming heerscht, omdat in hun eigen harten de geest des opstands, die zich vroeger onwillekeurig aan hun vrouwen en kinderen had medegedeeld, verdwenen is; als zij bemerken, hoe de verhouding tusschen patroon en arbeider is geworden eene, naar eisch van des Heeren Woord, tot 'stand gekomen door liefde tot en dankbaarheid aan God,' door vergevensgezindheid in Jezus Christus, dan erkennen zij met dankbaar harte, dat dit alles, dank zij Gods genade, het vruchtbaar werk is van

de dochter van den socialist.

INHOUD.

Hoofdst.	Bladz.
I. Een vergadering	3
II. Tweeërlei standpunt	8
III. Het onderhoud	17
IV. Een laatste protest	22
V. Geroepen	27
VI. Een lichtstraal	32
VII. Eere zij God!	38

Voorwaarden van Lidmaatschap der Vereeniging
CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK
gevestigd te Nijkerk.

- 1°. Het lidmaatschap loopt van September—September.
- 2°. De contributie bedraagt f5.— per jaar. Hierover wordt gewoonlijk beschikt in Februari na de verschijning van het 40e vel druks.
(Voor het Buitenland, mits aangesloten bij de Post-Unie, wordt de abonnementsprijs verhoogd met f1.50 per jaar voor portkosten.)
- 3°. Elk lid ontvangt 1 ex. van al de werken, die in den loop van het boekjaar verschijnen, en die samen minstens 100 vel druks bedragen, in eigendom.
- 4°. Tegen verhooving van f0.35 per deel ontvangen de leden alle groote boeken gebonden in fraaien stempelband. De uitgever behoudt zich het recht voor om banden van buitengewoon groot formaat tegen hooger prijs te berekenen. Over het verschuldigde bedrag voor geleverde banden wordt aan 't eind van het boekjaar beschikt.
- 5°. Afzonderlijke exemplaren van uitgaven der vereeniging zijn slechts verkrijgbaar tegen den vollen prijs, bij elk werk in den catalogus genoteerd, doch
- 6°. bij bestelling van eenige boeken tegelijk, tot een totaal van minstens 100 vel druks, wordt slechts 5 cents per vel druks berekend, evenwel met deze beperking, dat in elke opgave van 100 vel druks slechts éénmaal éézelfde werk mag worden opgegeven. Wenscht men op deze voorwaarde meer dan één ex. van een boek, dan bestelle men zooveel malen 100 vel.
- 7°. Verlangt men bij eene bestelling van 100 vel *alle* boeken gebonden, dan worden deze geleverd tegen eene verhooving van f0.35 per deel. Verlangt men één of enkele der opgegeven boeken gebonden, dan bedraagt die verhooving f0.40 per deel.
Buitengewoon groote banden worden berekend tegen den hooger prijs, die alsdan staat aangegeven.
- 8°. De sub 6 en 7 genoemde bepalingen zijn ook geldig voor hen, die geen lid der vereeniging zijn.

DE GROENE BOEKJES

uitgegeven door de Vereeniging Christelijke Bibliotheek
staan onder redactie van H. W. S.

Voor al wat *de Redactie* betreft, wende men zich dus tot
Mejuffrouw H. W. SPIERING te TIEL.

Voor al wat *de Administratie* aangaat, (dus voor abonnementen, bestellingen op afzonderlijke uitgaven, enz.) richt men zich tot zijn boekhandelaar, of tot den uitgever

G. F. CALLENBACH te NIJKERK.